

Klimatpolitik: underkänt!

**Akademikers inställning till klimathotet
och grön omställning**

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Resultat	3
Stort engagemang för klimatet	3
Akademikerna bidrar till den gröna omställningen, men kan göra mer	3
Akademiker förväntar sig mer av politiken	5
Stora behov av kompetensutveckling för grön omställning	5
Analys och slutsats	6
Sacos klimatpolitiska ståndpunkter	8
<i>Faktabaserad politik</i>	8
<i>Ekonomiska styrmedel</i>	8
<i>Innovation</i>	8
<i>Energiförsörjning</i>	8
<i>Grön kompetens</i>	8
<i>Stärkt kompetensomställning</i>	9
<i>Rörlighet</i>	9
<i>Samverkan</i>	9

Inledning

Klimatkrisen är ett vetenskapligt belagt faktum och en grön omställning är nödvändig. Saco har frågat akademiker om deras intresse och engagemang kring klimatfrågor och den gröna omställningen. I hur stor utsträckning bidrar de i sin profession till den gröna omställningen och hur ser de på möjligheten för dem själva, deras arbetsgivare och politiken att bidra mer? Vad har de för förväntningar på politiker och arbetsgivare? Det är några av de frågor som denna studie besvarar.

Bakgrund

Klimatfrågan står högt upp på den politiska agendan för Sacoförbundens medlemmar.¹ För att accelerera arbetet på området har Saco tagit fram gemensamma klimatpolitiska ståndpunkter. Dessa ska vara vägledande i federationens arbete med att bedriva en aktiv och synlig politik i för Saco relevanta klimatfrågor och för att påverka politiker att öka takten i den gröna omställningen. I samband med detta har Saco genomfört en enkätundersökning bland drygt 1000 akademiker för att få en bild av deras syn på klimatfrågor och grön omställning.

Om undersökningen

Undersökningen har genomförts av företaget Novus, på uppdrag av Saco. Yrkesverksamma akademiker i åldrarna 23–69 år har fått svara på frågor via webbintervjuer under perioden 2 maj till 14 maj 2023. Resultatet är efterstratifierat och har viktats för att vara generaliserbart till målpopulationen. Deltagarfrekvensen, det vill säga andelen av de sökta personerna som har besvarat undersökningen, är 62 procent. Totalt har 1051 intervjuer genomförts.

Några frågor har även ställts till den bredare allmänheten, via Novus Sverigepanel. Detta för att möjliggöra jämförelse i till exempel intresset för klimatfrågor mellan akademiker och allmänheten. Totalt har 1054 personer i åldrarna 18–84 år svarat på denna del av studien och deltagarfrekvensen är 63 procent.

I undersökningarna testas skillnader mellan bland annat personer med olika facklig tillhörighet. Relevanta, statistiskt säkerställda skillnader presenteras i rapporten.

¹ Miljö och klimat var akademikernas viktigaste fråga inför EU-valet 2019 och var även i topp tre bland akademikers viktigaste valfrågor i riksdagsvalet 2022. Det visar två undersökningar som Novus genomfört på uppdrag av Saco 2019 respektive 2022.

Resultat

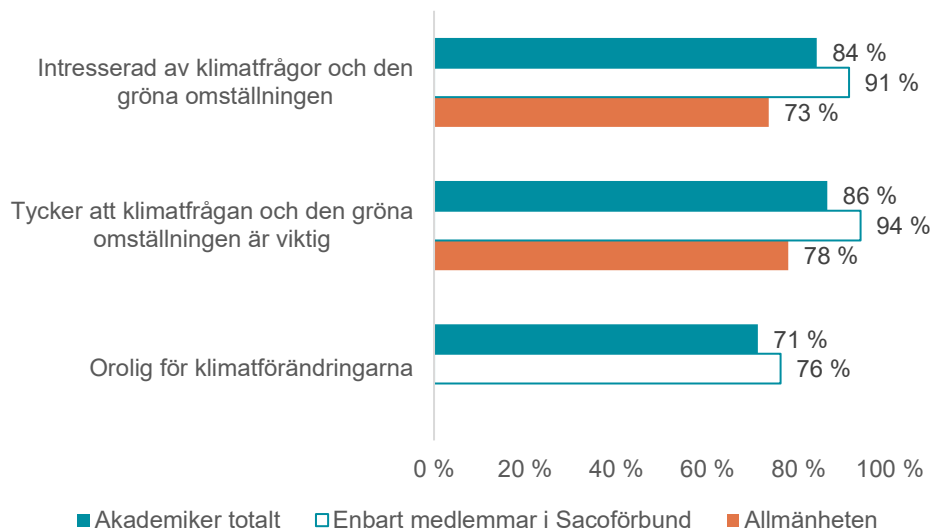
I det här avsnittet presenteras enkätundersökningens resultat.

Stort engagemang för klimatet

Det finns en stor oro för klimatförändringarna bland akademiker och ett stort engagemang för klimatfrågor och grön omställning. Både andelen som är intresserade av klimatfrågor och den gröna omställningen och andelen som tycker att frågorna är viktiga, är högre bland akademiker än bland allmänheten. Extra stort är engagemanget och oron bland Sacoförbundens medlemmar.

Figur 1 Akademikers engagemang för klimatfrågor och grön omställning.

Andel som svarat i ganska eller mycket hög utsträckning, på respektive fråga.

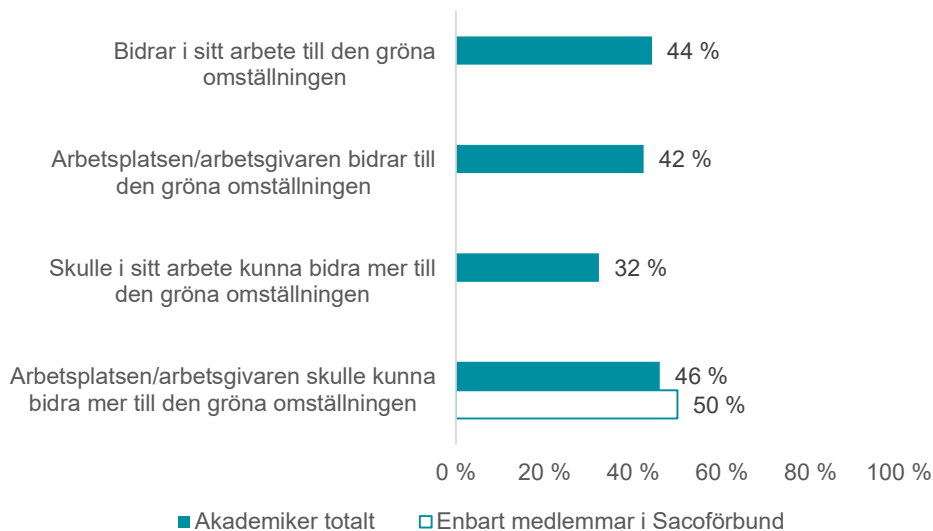
De två första frågorna ställdes även till allmänheten, varpå deras svar redovisas i figuren. Resultaten för Sacoförbundens medlemmar lyfts fram i de fall där de statistiskt säkerställt skiljer sig från totalen. De ingår även i redovisningen av den totala gruppen akademiker. Akademiker förekommer även inom gruppen Allmänheten.

Akademikerna bidrar till den gröna omställningen, men kan göra mer

Närmare hälften av akademikerna upplever att de i sin profession bidrar till den gröna omställningen. Något färre anser att deras arbetsplats gör det. Akademikerna uppger att de själva i sin profession, men framför allt deras arbetsgivare skulle kunna bidra mer till den gröna omställningen än de gör idag. Sacoförbundens medlemmar utmärker sig genom att i ännu högre grad mena att deras arbetsgivare skulle kunna bidra mer. Varannan av Sacoförbundens medlemmar tycker att arbetsplatsen/arbetsgivaren skulle kunna bidra mer till den gröna omställningen.

Figur 2 Akademikers bidrag till den gröna omställningen

Andel som svarat i ganska eller mycket hög utsträckning, på respektive fråga.

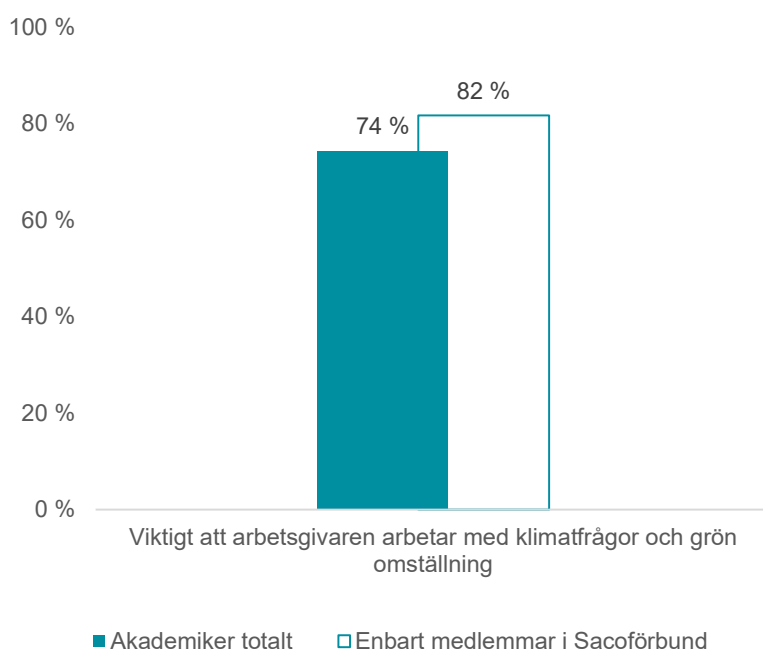

Resultaten för Sacoförbundens medlemmar lyfts fram där de statistiskt säkerställt skiljer sig från totalen. De ingår även i redovisningen av den totala gruppen akademiker.

Akademikerna fick också svara på om de anser det vara viktigt att deras arbetsgivare arbetar med klimatfrågor och den gröna omställningen. Mer än sju av tio akademiker anser att detta är viktigt och ännu högre andel bland Sacoförbundens medlemmar.

Figur 3 Akademikers inställning till vikten av arbetsgivares arbete för grön omställning

Andel som svarat ganska eller mycket viktigt.

Resultaten för Sacoförbundens medlemmar lyfts fram i de fall där de statistiskt säkerställt skiljer sig från totalen. De ingår även i redovisningen av den totala gruppen akademiker.

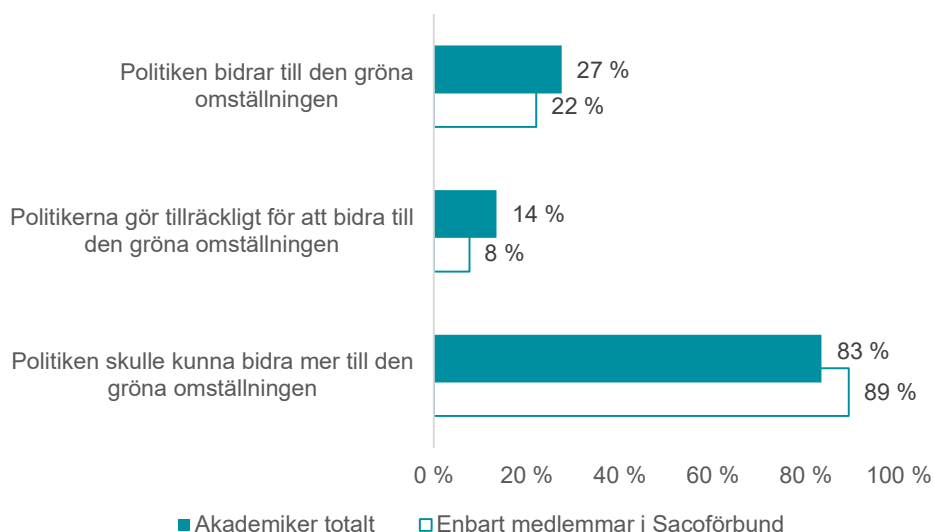
Framför allt är det andelen som svarat att det är *mycket* viktigt för dem att deras arbetsgivare arbetar med klimatfrågor och den gröna omställningen som är högre bland Sacoförbundens medlemmar.

Akademiker förväntar sig mer av politiken

Få akademiker upplever att politiken bidrar till den gröna omställningen. Endast en av tio tycker att politiken gör tillräckligt och mer än åtta av tio upplever att politiken skulle kunna bidra mer. Bland Sacoförbundens medlemmar är mönstret särskilt starkt.

Figur 4 Akademikers syn på politikens arbete med grön omställning

Andel som svarat i ganska eller mycket hög utsträckning på den första och sista frågan, respektive svarat ja på den mellersta frågan.

Resultaten för Sacoförbundens medlemmar lyfts fram i de fall där de statistiskt säkerställt skiljer sig från totalen. De ingår även i redovisningen av den totala gruppen akademiker.

Stora behov av kompetensutveckling för grön omställning

Över hälften av akademikerna tror att deras arbetsuppgifter i någon mån kommer att förändras i och med den gröna omställningen.² Bland dem ser drygt en av fem att de kommer behöva kompetensutveckling för att utföra de förändrade arbetsuppgifterna.

² Avser dem som svarat I mycket hög utsträckning, I ganska hög utsträckning och I ganska låg utsträckning på frågan "I vilken utsträckning har eller kommer dina arbetsuppgifter att förändras i och med den gröna omställningen?"

Analys och slutsats

Resultaten i denna studie visar att det finns ett stort engagemang för klimatfrågor och grön omställning bland akademiker. De är inte nöjda med politikernas bidrag och har höga förväntningar på att de ska bidra mer.

För en stor majoritet av akademikerna är det viktigt att deras arbetsgivare arbetar med klimatfrågor och grön omställning. Hälften menar samtidigt att deras nuvarande arbetsgivare i hög utsträckning skulle kunna göra mer än de gör idag. Utifrån detta kan vi konstatera att arbetsgivare behöver ta ett större ansvar och satsa mer på grön omställning för att behålla och locka ny kvalificerad arbetskraft framöver.

Den gröna omställningen kommer att innebära förändrade arbetsuppgifter för många akademiker. Behovet av kompetensutveckling under arbetslivet kommer att öka. Det finns drygt 1,5 miljoner akademiker i Sverige idag.³ Om resultaten från denna studie omvandlas till att gälla alla akademiker i Sverige skulle drygt 160 000 akademiker behöva kompetensutveckling för att utföra förändrade arbetsuppgifter till följd av den gröna omställningen. Det krävs att det finns relevant och tillgänglig kompetensutveckling för att fylla de behov som detta innebär. Det nya omställningsstudiestödet ger yrkesverksamma stärkta möjligheter att kompetensutveckla sig och ställa om under arbetslivet. Saco har framfört krav på regeringen att stärka de långsiktiga resurserna till lärosätena för att de ska kunna utforma utbildning som passar målgruppen. Det handlar om behov av nya korta kvalificerade kurser och utbildningar, att tillgängliggöra utbildningen genom utökade möjligheter att läsa på distans och deltid, att öka effektiviteten genom att intensivifiera arbetet med validering av reell kompetens och så vidare. Några sådana satsningar från politiken har dock fortsatt lyst med sin frånvaro.

Även befintliga utbildningar måste vara relevanta för de nya krav som den gröna omställningen ställer på arbetskraften. I en debattartikel av Svensk byggtjänsts VD lyfts att det redan idag finns en förväntan hos arbetsgivare att nyexaminerade ska kunna mer om hållbarhet i byggbranschen än de faktiskt får lära sig under utbildningen. Sektorn efterfrågar både tydligare krav och mer samverkan från politiken, enligt artikeln.⁴ Resurser behöver tillsättas för att stärka klimat- och miljökompetensen genom hela utbildningssystemet.

Det finns en stor oro för klimatförändringarna bland akademiker. Samtidigt upplever få akademiker att politiken bidrar till den gröna omställningen. De förväntar sig mer. Politiker måste, som en investering i framtiden, bättre kunna visa på både vinster och möjligheter med en grön omställning.

³ Källa: Statistiska centralbyrån (SCB), 2022.

⁴ Kajsa Hessel Vd Svensk byggtjänst, *Debatt: Om samhällsbyggnadssektorn ska minska sitt klimatavtryck krävs bättre utbildning*, Altinget 2023-06-08

Forskning och kunskap bör utgöra grunden i alla politiska beslut. Den akademiska kompetensen måste nyttjas bättre i både beredning och beslutsfattande. Nio av tio akademiker tycker att politiker och beslutsfattare borde lyssna mer på experter inför politiska beslut.⁵ För att den gröna omställningen ska bli begriplig, förutsägbar och rättvis krävs att regeringen bedriver en vetenskapligt underbyggd miljö- och klimatpolitik, baserad på forskning och kunskap.

Saco vill aktivt medverka till en grön omställning och en snabbare övergång till hållbara jobb. Genom en grön omställning står Sverige bättre rustat i den internationella konkurrensen och kan åstadkomma mer nytta och bättre villkor på arbetsmarknaden.

Resultaten som presenteras i denna rapport ger tydligt besked om hur viktig klimatfrågan och den gröna omställningen är för akademiker och Sacoförbundens medlemmar. Genom Sacos framtagna klimatpolitiska ståndpunkter vill Sacofederationen både ta sitt ansvar för att bidra till en grön omställning och ställa krav på bättre politik. Saco står upp för uppsatta klimatmål, men enligt forskningen krävs högre ambitionsnivå än så. Genom Sacos ståndpunkter adresserar vi regeringen med tydliga krav på vilken klimatpolitik som sammantaget behöver föras. En hörnsten är att regeringens politik måste vara fakta- och forskningsbaserad, en annan att den gröna kompetensen måste säkras. Akademisk kompetens är absolut nödvändig för att omställningen ska lyckas.

⁵ 87 procent av akademikerna tycker att politiker och beslutsfattare borde lyssna mer på experter inför politiska beslut. Det visar en undersökning som Novus genomfört på uppdrag av Saco inför riksdagsvalet 2022.

Sacos klimatpolitiska ståndpunkter

Saco kräver att regeringen ska:

Faktabaserad politik

- bedriva en vetenskapligt underbyggd miljö- och klimatpolitik inom samtliga politikområden.

Genom en transparent politik, baserad på forskning och kunskap, skapas ökad trygghet och bättre förutsättningar för att den gröna omställningen ska bli både begriplig, förutsägbar och rättvis.

Ekonomiska styrmedel

- använda konkreta styrmedel, regler och incitament som begränsar utsläpp och negativ miljöpåverkan.
- stimulera en mer cirkulär ekonomi, där hållbarhet, resurshushållning och återbruk får ett högre värde och där avfall och utsläpp kostar.

Det handlar inte bara om utfasning av fossila bränslen. All offentlig upphandling måste rymma tydligare och mer långtgående krav på beaktande av miljö- och klimataspekter. Vi måste därutöver både utveckla våra samhällssystem och förändra våra levnadsvanor för att bättre kunna nyttja vinsterna med den gröna omställningen. Teknik och kunskap finns redan i hög grad – det är en övergripande och sammanhållande organisering på högsta politiska nivå som saknas.

Innovation

- stödja forskning och utveckling inom den gröna omställningen.

Den gröna omställningen förutsätter forskning och innovation på flera olika områden. Regeringen måste aktivt både stimulera och stödja arbetet inom forskning och innovation samt satsa mer resurser inom såväl privat som offentlig sektor.

Energiförsörjning

- säkra en driftsäker och fossilfri energiförsörjning.

Regeringen måste säkra en kraftigt utökad och påskyndad grön elektrifiering när den fossilbaserade energiförsörjningen avvecklas. Fastna inte i frågan om vilket energislag som är bäst. Kompletterande energislag, som är förnybara och lokalt producerade, bidrar till uthållighet och säkerhet. Om elförsörjningen inte tryggas kommer den gröna omställningen varken kunna uppfattas som rättvis eller ens möjlig.

Grön kompetens

- utveckla uppdrag och ge resurser till alla de aktörer som kan möjliggöra nödvändig kompetens för en grön omställning och hållbara jobb.

Det handlar om utvecklade uppdrag och stärkta resurser till relevanta aktörer på alla nivåer och områden inom utbildningsväsendet samt arbetsgivare. Detta ställer krav på resurser för att stärka klimat- och miljökompetensen för barn och elever i utbildningsväsendet samt studenter på lärosätenas grund-, påbyggnads- och forskarutbildningar. Det behövs även nya resurser till motsvarande påbyggnads- och omställningsutbildningar för redan yrkesverksamma, även akademiker.

Stärkt kompetensomställning

- säkra en långsiktig finansiering av omställningsstudiestödet för att främja en grön omställning.

Omställningsstudiestödet utgör ett nödvändigt komplement till parternas befintliga omställnings- och trygghetssystem. Utbildning behöver möta yrkesverkssammans behov vad gäller innehåll, utformning och flexibilitet.

Rörlighet

- bedriva en samlad politik på alla politikområden som möjliggör även geografisk omställning.

Förutom all förebyggande kompetensomställning enligt ovan kan det även behövas andra åtgärder. Det handlar om att åstadkomma bättre möjligheter för både enskilda personer och hela familjer att kunna flytta till orter där nya hållbara jobb finns. Detta ställer på flera håll stora krav på en hållbar välfärd och infrastruktur.

Samverkan

- använda arbetsmarknadens parter för samverkan och löpande dialog kring vilka åtgärder och politik som den gröna omställningen behöver.

Genom samverkan med arbetsmarknadens parter får regeringen uppdaterad kunskap om vilka arbetsmarknadspolitiska beslut och andra politiska åtgärder som behövs för en effektiv kompetensförsörjning och rättvis omställning.

Saco, Sveriges akademikers centralorganisation, är den samlade organisationen för Sveriges akademiker. Vi är en partipolitiskt obunden facklig centralorganisation. Sacos 21 självständiga förbund företräder yrkes- och examensgrupper från hela arbetsmarknaden, inklusive egenföretagare. Något som förenar våra medlemsförbund är akademisk utbildning, kunskap, kompetens och yrkesstolthet. Sacoförbunden samlar omkring 960 000 akademiker och närmar sig miljonen. Som företrädare för Sveriges akademiker är det självklart för Saco att ständigt påverka kunskapsnivån i Sverige. Utbildning och forskning som ger kunskap är en investering för såväl samhället som individen och är en av de viktigaste faktorerna för tillväxt och utveckling av ett samhälle.

